

Dodijeljene Šreterove nagrade za novu hrvatsku riječ u 2010. - ispraznica, osjećajnik, parkomat

Ham, Sanda

Source / Izvornik: Jezik : časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, 2011, 58, 73 - 78

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:870399>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-02**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

pravopisu (2010.), u pravopisnom rječniku, uz natuknicu postotni piše ovako: „**postotni**, jednopostotni (1%-tni), dvopostotni (2%-tni), stopostotni (100%-tni).“ Međutim, izravno se o postotku ne piše, a navedeni se primjer odnosi na pridjev pa je u skladu s pravilima o sastavljenom i rastavljenom pisanju pridjeva *2%-tni* valjano napisano.

U projektu ERPOHEN (trorječnik polimerstva: hrvatski, engleski, njemački) dio je posvećen izradbi nazivlja za potrebe projekta Struna (<http://struna.ihjj.hr/o-programu.php>). Zamisao i izvedbu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje da se pristupi izradbi stručnoga nazivlja Struna ocjenjujem najvažnijim projektom od nacionalnoga interesa koji financira Nacionalna zaklada za znanost Republike Hrvatske. Za potrebe tog projekta izrađen je priručnik u kojem je prihvaćen način pisanja postotka kako to predviđa i pravopis MH, ali to nije u skladu s odgovarajućim normama – DIN 5477: Prozent, Promille, Begriffe, Anwendung (1983.); ISO 31-0: Quantities and Units – Part 0: General principles (1999.); International Bureau of Weights and Measures: The International System of Units (2006.); Z. Jakobović (2008.) Leksikon mjernih jedinica, Školska knjiga,

Zagreb; i što je posebno važno, hrvatske norme HR ISO 80000-3, 4, 5, 8.

Kada je riječ o pitanjima metrologije dugi niz godina bio je na ovim prostorima najutjecajniji stručnjak i to s velikim ugledom, dipl. ing. M. Brezinščak. Zato se pogledalo što piše u knjizi M. Brezinščaka Temeljna mjerenja mase (Hrvatsko mjeriteljsko društvo, Zagreb, 2005.): „Postotak se rabi za iskazivanje količnika brojeva ili količnika istorodnih mjernih veličina. Udjeli su također takvi količnici. Znak za *postotak* jest %. Međunarodne i nacionalne norme definiraju pojam postotak jednadžbom $\% = '1/100 = 0,01 = 10^{-2}$.“ (str. 97. – 98.)

Kako pitanje postotka nije samo jezično, već i stručno pitanje, voditeljica projekta, Maja Bratanić u dogovoru sa svojim jezikoslovnim suradnicima, donijela je jedinu pravilnu odluku – za pisanje postotka vrijede argumenti struke.

Stoga će se u projektu Struna pisati postotak rastavljeno (28 %).

Međutim to bi pitanje trebalo riješiti na isti način u svim postojećim pravopisima, a zaključak treba proširiti i u javna glasila, osobito televiziju.

Igor Čatić

OSVRTI

DODIJELJENE ŠRETEROVE NAGRADE ZA NAJBOLJU NOVU RIJEČ U 2010.,

ISPRAZNICA, OSJEĆAJNIK, PARKOMAT

Lipiku su 26. ožujka 2011. dodijeljene Šreterove nagrade za najbolju novu hrvatsku riječ u 2010. Sveča-

na je dodjela održana u Multikulturalnom centru, pred prepunom dvoranom – gostima i uzvanicima iz Osijeka, Lipika, Pakraca, Slavonskoga Broda, Zagreba, Splita, uz pozdravne riječi gradonačelnika Lipika Antuna Haramije, predsjednika Zaklade „Dr. Ivan Šreter“ Damira Foretića. Bila je to četvrta javna i svečana dodjela, a inače se održavala u rodnom gradu Šreterovu, Pakracu. U Lipiku je radio kao liječnik i voditelj jednoga od

Damir Foretić, Nataša Bašić,
Stjepan Babić, Sanda Ham

bolničkih odjela. S te je dužnosti smijenjen kad su ga u Jugoslaviji osudili zbog upotrebe hrvatske riječi *časnik*.

Predavanje o položaju hrvatskoga jezika u suvremenoj Hrvatskoj održala je Nataša Bašić. O novotvorenicama u hrvatskom jeziku govorio je Stjepan Babić, upozorivši da dnevno prosječno nastanu četiri nove riječi i da je prijevaka potreba našega jezikoslovlja rječnik novotvorenica. S. Babić govorio je i o nesretnoj sudbini dr. Šretera, pozvavši V. Džakulu i M. Pupovca da nam otkriju gdje je Šreterov grob. Sanda Ham govorila je općenito o natječaju za najbolju riječ, osobito o najboljim ovogodišnjim riječima; proglasila je riječi pobjednice i pobjednike – ovogodišnji su dobitnici Vinko Vukadin, prva nagrada za riječ *ispraznica* (umjesto *floskula*), Silvana Bampa-Listeš, druga nagrada za riječ *osjećajnik* (umjesto *emotikon*) i Marta Pribanić, treća nagrada za riječ *parkomat* (umjesto *automat za naplaćivanje par-*

kiranja). Nagrade je uručio Damir Foretić, a dobitnici nagrada Silvana Bampa-Listeš i Vinko Vukadin obratili su se nadahnutim pozdravnim govorima.¹

Naši su pobjednici ove godine bili neobično uspješni – riječ Vinka Vukadina, *sviđalica* (za *like* na Facebooku) osvojila je 4. mjesto, a riječ koju je predložila S. Bampa-Listeš, *smješko* (za *smile*) osvojila je naklonost većine članova povjerenstva, ali ta je riječ već zabilježena u Rječniku kratica pa se nije mogla natjecati.

Nagrade su novčane, 1. nagrada 5 000 kn, 2. nagrada 3 000 kn, 3. nagrada 1 500 kn, a uz novčane nagrade dodjeljuju se i kipići dr. Šretera akademskoga kipara Tonka Fabrisa i diplome.

Natječaj za najbolju novu hrvatsku riječ raspisuje i provodi časopis Jezik, i to od 1993. Cilj je natječaja promicanje kulture hrvatskoga jezika i zaustavljanje poplave tuđica u hrvatskom jeziku, osobito anglizama. Od 2006. natječaj ima pokrovitelja – Zakladu „Dr. Ivan Šreter“. Zaklada i nagrada nose ime po dr. Ivanu Šreteru, liječniku lipičke bolnice koji je u Jugoslaviji proganjan i osuđivan jer je upotrijebio riječ *časnik* u bolesničkom listu nekoga oficira JNA koji ga je zbog toga tužio za uvrjedu. Šreter je bio javno proganjan i sudski kažnjavan zbog upotrebe riječi *časnik*.² Četnici su ga ubili u Domovinskom ratu, ne znamo gdje mu je grob, ali znamo da su ga zvjerski mučili. Pozivamo i ovaj put one koji znaju gdje je grob da nam se jave i otkriju nam mjesto na kojem poživaju posmrtni ostatci dr. Šretera.

¹ Zvučni se zapis dodjele, ali i govor S. Babića u cjelini, može se čuti na stranici Facebooka Časopis Jezik, <http://www.facebook.com/pages/%C4%8Casopis-Jezik/113657748671600>. Riječ je o emisiji Radio Osijeka koju nam je ustupila novinarka toga radija, Tatjana Grganović, prof.

² Pisali smo o tom u Jeziku, 3. broj 54. godišta (2007.), 2. broj 55. godišta (2008.), 2. broj 56. godišta (2009.). U 55. godištu objavili smo i dokument u kojem stoji da se Šreter smjenjuje s dužnosti ravnatelja bolničkoga odjela u Lipiku jer je uvrijedio bolesnika nazvavši ga časnikom.

Povjerenstvo za ocjenu najbolje riječi ove je godine imalo devet članova, S. Babić predsjednik povjerenstva, članovi – S. Ham, M. Mamić, Z. Jakobović, V. Loknar, H. Hitrec, N. Bašić, M. Mihaljević, L. Hudeček. Prijedloge je primala i pohranjivila naša tajnica, Anđa Lovrić.

Ove se godine prijavilo 200-tinjak predlagatelja iz cijele Hrvatske, pa čak i nekoliko i iz Poljske, Mađarske, Njemačke i Austrije. Na natječaj je pristiglo 300-tinjak riječi, u prvi je izbor ušlo 178, a u najuži izbor ušlo je 25 riječi, uglavnom zamjene za anglizme (što je i cilj natječaja, zamijeniti nepotrebne anglizme). Evo riječi iz najužega izbora: *blagovaonik* – blagovaonski stol, *bliznik* – zoom, funkcija kojom se približava i povećava slika, *brojevat* – numerirati, *hodnjak* – pješačka zona, *kavnik* – džezva, *kućanik* – muškarac kućanica, *ljepilica* – ljepljiva traka, *mišnuti* – maknuti računalnim mišem (na prijašnje je natječajе stigla i riječ *mišište* za podlogu za miš), *nakrilnik* – laptop, *objasnik* – brief, *opisnica* – profil (na blogu, fejsu), *osvježnik* – refresh (računalni naziv), *poletnica* – avionska pista, *potvrđnik* – enter, *prikaznik* – display, *raspojnica* – divajder

(engl. divider), *smjernik* – orijentir, *svidalica* – like na Facebooku, *tlačanj* – presa, *tonak* – olovo koje je dio ribičkog pribora, *ukrađevina* – novac koje je tko ukrao, *zidni tenis* – squash (igra slična tenisu, igrači udaraju lopticu reketom o zid). I prisjetimo se do sada nagrađivanih riječi, na prvom je natječaju nagradu odnijela riječ *suosnik* – koaksijalni kabel, potom su nagrađivane *osobnica* – osobna iskaznica, *udomitelj* – osoba koja drugima pruža dom, *uspornik* – ležeći policajac, *smecnjak* – kontejner za smeće, *raskružje* – kružni tok prometa, *naplatnica* – naplatna kućica, *opuštaonica* – wellness, *borkinja* – žena borac, *proširnica* – stent, *daljinac* – daljinski upravljač za TV, *pretjecajnik* – trak na cesti za pretjecanja.

Prijave za natječaj primamo cijele godine (jezik@ffos.hr, jezik.hr@gmail.com; Časopis jezik, Bijenička 97, Zagreb), jedno kolo završi 22. prosinca (tada je Šreterov rođendan) i odmah se nastavlja drugo kolo. Možete prijaviti najviše pet riječi, prednost imaju zamjene za anglizme.

Sanda Ham

Govor dobitnika prve nagrade, Vinka Vukadina

Dragi prijatelji hrvatske riječi, posebno dragi učenici i studenti,

jako se radujem da mi je pripala prva nagrada u natječaju za najbolje nove hrvatske riječi. Je li *ispraznica* najbolja riječ sigurno ne će biti odlučeno ovim izborom, nego uporabom u svakodnevnom jeziku. Mene od vrsnoće izbora više zanima pitanje zašto uopće natječaj, radi čega biranje novih riječi i poticanje na njihovo stvaranje?

Na putu do Lipika prolazio sam šumskom cestom i kao pratilje na tom su se putu pridružile velike ploče s natpisima *PRISTUP ZABRANJEN – MINE*. Mnoštvo ranjenih fasada zorno govori o nedavnom ratu. U kakvoj je te vezi s jezikom i s natječajem za nove hrvatske riječi? Zašto spominjati rat? Zato jer nam još uvijek govore da su hrvatska nastojanja da hrvatski jezik bude samostalan i samosvojan samo odraz hrvatske politike koja šteti pomirbi, miru i blagostanju. Jezik navodno ne smije biti političko, nego stručno pitanje, ali što je struka to ne će odlučivati nitko drugi osim političara i to odabranih,

Vinko Vukadin

provjerenih, onih koji su dokazano tolerantni i spremni na svaki kompromis, pa i na odricanje od vlastitog identiteta da bi se sviđjeli drugima. Znači li to da je preduvjet sporazumijevanja odricanje od samoga sebe i svojega jezika? Je li to cijena mira i zajedništva?

Jednima smeta jasnoća u jeziku, napredak u stvaranju novih riječi, povratak u život starih dobrih riječi. To su uglavnom oni koji pod okriljem navodne struke žele provoditi upravo ono za što druge optužuju – politiku i samo politiku. I to politiku novca i profita ili širenja političkog utjecaja. U stvaranju toga tržišta i utjecaja, jedinstven jezik daje podlogu za lakši nastup, jeftiniju promidžbu i djelotvorniju manipulaciju.

Drugi će pak reći da oni razumiju da je hrvatski kao jezik važan, ali ne treba pretjerivati, ne treba baš tražiti dlaku u jaju, ne treba prenaplašavati svaku riječ. Nije svaka riječ baš tako važna. Ipak, svaka je riječ važna. Ako gradite kuću treba vam pijesak. Velika gomila pijeska. S te gomile možete odnijeti jedno zrno. Naravno da ono nije važno, ne će vam nedostajati. Mogli biste tako uzeti još jedno zrno, pa još jedno i tako u nedogled. Po toj logici vam ni jedno jedino zrno nije važno. Tako je i s jezikom. Jedna jedina riječ nije samo po sebi važna, ona je samo zrno pijeska u gomili, samo jedan mali kamenčić u narodnoj kulturi i nacionalnoj svijesti. No

jedno zrno po jedno koje vam oduzmu postojan je i najsigurniji način kako da vam se oduzme identitet.

Svaka riječ je nastala kao učinak nastojanja nekog govornika, naroda i kulture. Ona je usredotočena stoljetna snaga, nastaje ciljano ili slučajno, ali uvijek kao nešto što se probilo i time postalo dio naše kulture. Onaj tko vas želi porobiti, osvojiti ili asimilirati, najprije će pokušati malo-pomalo ukrasti vaš identitet, vaš jezik, jer jezik je ono što vas čini time što jeste, on je vaš identitet.

Sjećam se jednoga svojega nastavnika koji je nama, seoskoj djeci, 70-tih godina prošloga stoljeća, tumačio da je riječ *krumpir* zaostala, nekulturna, a da je pismeno reći *krompir*. To isto, unitarističko i protuhrvatsko, ponavlja se i danas. Ako se trudite govoriti izvorno hrvatski uskoro će vas oni koji su fakultete završili na renomiranim svjetskim znanstvenim središtima po Balkanu sa stipendijom partijskog komiteta, proglasiti nepismenima. Možete vi govoriti sedam jezika, završit pet fakulteta, vi ste za njih nepismeni jer *ne ću* pišete odvojeno. To što je Krleža tako pisao, to njih ne zbunjuje, jer jezik za njih nije jezično nego čisto političko pitanje. Vi ste zadržti nacionalist jer se ne odričete svojega, a oni sav svoj identitet crpe iz činjenice da ne znaju tko su pa to isto očekuju i od vas. Nekadašnji jugoslavenski nacionalisti, a danas otirači zapadnih čizama, s tolerantnim osmijehom će svako nastojanje čuvanja vlastitog identiteta proglasiti mračnjaštvom i tamom.

Oni koji su do jučer kolege slali u zatvor zbog riječi *časnik*, kao što se dogodilo dr. Ivanu Šreteru, ne mogu u Hrvatskoj biti mjerilo kulture i znanosti; oni ne žele reći ni gdje su posmrtni ostaci liječnika kojega su utamničili samo zbog jedne riječi.

Upravo ta politička strana jezika je i mene navela da prijavim riječ *ispraznica* na natječaj. Sasvim slučajno i nehotice. U pre-

dizbornoj kampanji sam slušao političare i njihovo naklapanje o ciljevima. U toj zbrci i natjecanju najmoćnijih izraza, u borbi za konačnu pravdu i blagostanje počeo sam se pitati, a što li znače svi ti izrazi? Koji je njihov sadržaj? I onda sam zaključio da se većina uglavnom služi ispraznim riječima, floskulama. Floskula? Prazno? Mnoštvo riječi bez sadržaja, riječi koje su prazne, isprazne – *ispraznice*. Počeo sam se služiti tom riječju, i na nagovor prijatelja, uz još dvije riječi – *sviđalica* (like na Facebooku) i *zarovljen* (ukopan u rov, nepomičan, krut, njemački *eingebunkert*), poslao sam *ispraznicu* na natječaj.

Govor dobitnice druge nagrade, Silvane Bampa-Listeš

Na Natječaju za novu hrvatsku riječ odavno sam željela sudjelovati, ali bih ga uvijek propustila i vidjevši u medijima njegove rezultate, obećala da ću sudjelovati dogodne. Zašto sam ove godine u tomu uspjela?

Zato što se na Facebooku pojavila grupa Jezik za koju svi kažu da spada među najkorporisnije grupe i koja pokazuje da nije važan oblik medija nego način na koji se koristimo njime. Na *fejsu* sam odavno, a kad su moji učenici dobili brzu internetsku vezu, svi su u

Silvana Bampa-Listeš

Nisam se nadao nagradi, ali sam izrazito ponosan, kao što je ponosna i moja kći Katarina da je tata dobio nagradu za nešto tako *čudnovato* kao što je nova riječ.

Dragi prijatelji, poštovani članovi Zaslade, poštovana gospodo profesori, ne ću vam reći hvala na nagradi. Čestitam vam na ustrajnosti kojom radite na očuvanju i izgradnji hrvatskog jezika i hrvatskog identiteta, a vas dragi učenici i studenti pozivam da se borite za svaku hrvatsku riječ, kao za svako zrno pijeska kojim gradimo svoju nacionalnu slobodu, posebnost i samosvojnost, da ono što su nam ostavili naši predci mi obogatimo i ostavimo našim potomcima.

jednom danu napravili svoje profile i pozvali me za prijatelja, što sam potvrdila ne znajući da ću uskoro na nekom seminaru čuti da to nikako ne bismo trebali napraviti. Ovaj način komunikacije pomogao mi je u proširivanju njihova znanja. Jedna mi se učenica potužila da su joj na napisano *ne ću* objašnjavali da se tako ne piše te slali i poveznice (linkove) koji su je trebali poučiti. U razrješavanju njezinih dvojbi objasnila sam da postoji službeni pravopis, što je podatak koji mnogi ne znaju, i Vijeće za normu čije bismo zaključke trebali poštovati.

Da bih komunicirala na takav način, moram koristiti znakove koji oslikavaju osjećaje i raspoloženja budući da poruka bez njih može imati drugo značenje ili nas može i uvrijediti. *Emotikoni* (☺, ☹) su znakovi kojima mijenjamo značenje poruke i po tomu slični zarezima koji su *skretničari* misli što me analogijom na riječ *prometnik* dovelo do pojma *osjećajnik* koji bi mogao zamijeniti tuđu kovanicu.

Najvažnije je to što je odabir predložene riječi pokrenuo zanimanje mojih učenika koji su se počeli i sami ogledati u tvorbi.

Stjepan Babić, Silvana Bampa-Listeš, Vinko Vukadin, Sanda Ham, Nataša Bašić, Damir Foretić, Antun Haramija

NOVI BROJ HRVATISTIKE
Hrvatistika, jezikoslovni studentski
časopis, god. 4., br. 4., Filozofski
fakultet, Osijek, 2010.

U prosincu 2010. svjetlo dana ugledao je novi, četvrti po redu broj Hrvatistike, studentskog jezikoslovnog časopisa Filozofskog fakulteta u Osijeku. Glavni su urednici časopisa studenti Doma goj Kostanjevac i Zvonimir Glavaš, odgovorna je urednica Sanda Ham.

Sadržajno je broj podijeljen na tri tematske cjeline. Radovi se u prvoj cjelini bave kognitivnim jezikoslovljem, a prethodi im i

kratki pojmovnik kognitivnoga jezikoslovlja, kako bi se čitateljima koji su manje ili nimalo upućeni, olakšalo čitanje i razumijevanje radova. O kognitivnoj gramatici u pišu Ana Werkmann, Martina Podboj, a pojmovnik su sastavile Barbara Kružić, Marija Lovrić i Tea Maksimović.

U drugoj su tematskoj cjelini prijevodi dijelova engleskih djela do sada neprevedenih na hrvatski jezik, a tematski se naslanjaju na prvu cjelinu. Luka Matić preveo je ulomak iz djela *Methapors we live in* Marka Johnsona i Georgea Lakoffa, Dijana Kamenčak i Maja Đeke naslove iz djela *Semantics: a new outline* Franka Roberta Palmera, Josipa Forko dio djela *Pragmatics* Georgea Yulea, a